
هنگارهای اخلاق اسلامی
در حریم خصوصی فضای مجازی

نویسنده:

فهیمة سیدسعادت

(مدرس دانشگاه هنر اسلامی تبریز)

فروغ آزادی

۱۳۹۱

سرشناسه	: سید سمادتی ، فهیمه . ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: هنجارهای اخلاق اسلامی در حریم خصوصی قضای مجازی / نویسنده فهیمه سیدسمادتی؛ (به سفارش) دانشگاه هنر اسلامی تبریز .
مشخصات نشر	: تبریز : فروغ آزادی ، ۱۳۹۱ .
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص .
شابک	: ۵ - ۱۳ - ۶۲۳۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
یادداشت	: واژه نامه .
موضوع	: قضای مجازی - - جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: حریم شخصی - - جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: قضای مجازی - - جنبه‌های مذهبی - - اسلام
موضوع	: حریم شخصی - - جنبه‌های مذهبی - - اسلام
موضوع	: اخلاق اسلامی
شناسه افزوده	: دانشگاه هنر اسلامی تبریز
ردد بندی فنکره	: ۱۳۹۱ - ۹ - ۹۲ س / ۸۵۱ HM
ردد بندی دیویی	: ۳۰۳ / ۲۸۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۸۷۱۳۲

هنرهای اخلاق اسلامی در حریم خصوصی فضای مجازی

- ✦ نویسنده: فهیمه سیدسعادت (مدیر دانشگاه هنر اسلامی تبریز)
- ✦ ویراستار: شیما باقرپور ظهرانی
- ✦ نمونه خوان: پرینا نامی گرمی
- ✦ ویرایش: اول، ۱۳۹۱
- ✦ تعداد صفحه: ۲۰۰ ص / رقعی
- ✦ پیراژ: ۲۰۰۰ جلد
- ✦ حروفچینی و صفحه آرایی: مرکز چاپ و نشر فروغ آزادی
- ✦ طراحی جلد: دانشکده هنرهای چندرسانه‌ای
- ✦ دانشگاه هنر اسلامی تبریز، باقر بهرامی شتریان
- ✦ لیتوگرافی و چاپ: پیمان
- ✦ صحافی: نکتری
- ✦ قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال
- ✦ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۱۲-۱۳-۵

عضو شرکت تعاونی ناشران استان آذربایجان شرقی

این کتاب به سفارش و با سرمایه و حمایت‌های مادی و معنوی
دانشگاه هنر اسلامی تبریز به چاپ رسیده
و تمامی حقوق آن برای دانشگاه هنر اسلامی تبریز محفوظ است

دانشگاه هنر اسلامی تبریز

تبریز: صندوق پستی ۲۳۳۶ - ۵۱۳۸۵

تلفن ۲۲ ۲۴ ۵۲۴ - ۱۳ ۵۲۴ ۲۲ (۰۴۱۱)

تلفکس ۷۱ ۵۲۲ ۸۸ (۰۴۱۱)

info @ forough - e - Azadee . com

تبریز: خیابان آزادی، میدان حکیم نظامی

صندوق پستی: ۲۵۶۷ - ۵۱۳۸۵

کدپستی: ۵۱۶۴۷۳۶۹۳۱، تلفن ۵۳۱۹۹۷۰ (۰۴۱۱)

Info @ Tabriziau . ac . ir

مقدمه

علم اخلاق، علمی است که از ملکات و روحیات انسانی و رفتارهای اختیاری او که به این ملکات منجر می‌شود، بحث می‌کند. این ملکات به دو دسته فضیلت و رذیلت تقسیم می‌شوند. از جمله اهداف علم اخلاق این است که انسان فضایل را از رذایل باز شناسد و جدا سازد. یکی از مباحث علم اخلاق اخلاق کاربردی است که از زیرشاخه‌های اخلاق هنجاری محسوب می‌شود. اخلاق هنجاری بررسی هنجارها و ناهنجارها در رفتار و ارزیابی ملکات آدمی و تحلیل و تبیین آنها به روش تحلیلی و استدلال عقلی است. اخلاق کاربردی به ارزش‌های عملی رفتار انسان‌ها در حوزه‌های خاص یا افعال خاص می‌پردازد. در دنیای معاصر به اخلاق کاربردی بسیار اهمیت می‌دهند. یکی از دلایل آن این است که در اخلاق کاربردی نوعی دستور عمل برای مشاغل گوناگون و دغدغه‌های عملی انسان معاصر به دست می‌آید. موضوعاتی مانند اخلاق پزشکی، اخلاق زیست

محیطی، اخلاق روزنامه‌نگاری، اخلاق تجارت و همچنین اخلاق فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در ذیل رشته علمی اخلاق کاربردی قرار می‌گیرند.

فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، دانش بهره‌مندی از ابزارهای فنی (شامل نرم‌افزار، سخت‌افزار و شبکه) برای دستیابی به جامعه اطلاعاتی در گام اول است. جامعه دانش بنیان و جامعه حکمت‌مدار گام‌های دوم و سوم آن است. فن‌آوری اطلاعات عبارت است از سازماندهی و تبادل اطلاعات الکترونیکی از طریق اجزای توسعه و نگهداری سیستم‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و شبکه‌ای. فن‌آوری ارتباطات به حوزه‌ای از فن‌آوری اشاره دارد که به ارتباطات انسانی از طریق ابزارهای دیجیتالی می‌پردازد. اخلاق فن‌آوری اطلاعات موضوعی میان‌رشته‌ای است که بحث از آن نیازمند آشنایی و تخصص در دو حوزه اخلاق و حوزه فن‌آوری اطلاعات است. این بحث به مسایلی اخلاقی می‌پردازد که کاربرد و گسترش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات و رشد و توسعه به کارگیری رایانه‌ها و دیگر دستگاه‌های ارتباطاتی موجب آن گشته است.

بحث از حریم خصوصی یکی از مباحث اخلاق فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات است. گرچه به تناسب از این بحث در فقه و حقوق و برخی علوم دیگر نیز می‌توان بحث کرد. هدف بحث از اخلاق فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات رسیدگی به مسائلی همچون بنیان‌های ارزشی افکار، مسؤولیت‌های افراد، سیاست‌های دولتی و زیربناهای ارزشی قوانین و مقررات حاکم بر نهادهای دولتی و غیردولتی در حوزه رایانه‌ها و فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات است. بنابراین در بحث از حریم خصوصی باید به این سؤالات پاسخ داد که حریم خصوصی چیست و لازم است چه حد آن از سوی افراد دیگر حرمت نهاده شود. چرا رعایت حریم خصوصی افراد ارزشمند است و دیگران چه مسؤولیتی در قبال نشر حریم خصوصی افراد دارند، و آیا مسؤولیتی در قبال رویدادهایی که موجب می‌شود حریم خصوصی افراد به خطر افتد متوجه نهادهای سیاست‌گذار حاکمیتی یا سازمان‌های اجرایی دولتی و غیردولتی هست؟ آیا

سازمان‌ها می‌توانند اهداف نهادی خود را بر حفظ حریم خصوصی افراد مقدم دارند؟ آیا دولت‌ها می‌توانند حریم خصوصی افراد را نقض کنند؟ اگر این حکم استثنایی دارد ملاک آن چیست و چه کسی در باب مصادیق این احکام استثنایی و ملاک‌های آن داوری می‌کند یا باید بکند؟ اگر دولت‌ها سیاست‌های مناسبی را اتخاذ نکنند و دستورهای کارآمدی را به اجرا درنیاورند، حریم‌ها شکسته می‌شوند و آسیب‌های جدی به پیکره اجتماع وارد خواهد شد.

حریم خصوصی افراد با توسعه فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی به شدت در معرض پایمال شدن است. هر کسی که تلفن همراهش مجهز به دوربین است می‌تواند خلوت ما را، در جلوت، پیش چشم همگان آورد و سپس آن را از طریق اینترنت در حدی وسیع تکثیر کند و شیوع دهد. رسیدگی اخلاقی در اینجا برای تدوین دستور عمل‌های اخلاقی اجتناب‌ناپذیر است. امروزه فن‌آوری اطلاعات ذخیره‌سازی اطلاعاتی را ممکن ساخته است که در گذشته جز با انبارهایی بزرگ از پرونده‌های فلور ممکن نبوده است. جدا از این امر کمی، امروزه فن‌آوری اطلاعات بازیابی اطلاعاتی را میسر ساخته که در گذشته بعضاً ممکن نبوده و بعضاً بسیار مشکل بوده است. اطلاعات موجود در شبکه‌ها آن قدر وسیع و گسترده شده که امروزه در صددند برنامه‌هایی تدوین کنند تا از این همه اطلاعات چگونه آنها را که به کار افراد مختلف می‌خورند گزینش کنند. این یک دنیای دیجیتالی است که با یک مهبانگ جدید به وجود آمده است و در این انفجار اطلاعات بیش از آنچه در تصور بشر چهل سال قبل می‌گنجد اطلاعات جمع‌آوری شده است. چگونه و چه کسانی از این اقیانوس اطلاعات استفاده می‌کنند؟ وقتی این اطلاعات راجع به اشخاص باشد سوزالاتی جدی و پیچیده در باب حریم خصوصی ایشان از آن نوع که گفتیم، پیش می‌آید. کتاب حاضر تلاشی است برای آشنایی با مباحث حریم خصوصی، و گامی است هر چند کوچک ولی در خور تقدیر برای بیان و حل برخی از مشکلات مذکور از طریق اصول و قواعدی که تفکر اسلامی در اختیار قرار می‌دهد.

شایستگی اثر از آن جهت است که پرداخت به این موضوعات در مباحث علوم انسانی منطبق بر مبانی اسلامی به دلیل کم بودن متون فارسی در موضوعات نوپیدا امری است لازم بر همه محققان علوم انسانی و به نظر می‌رسد که این اثر تلاشی برای وصول به این نقطه بوده است. امید که محققان حوزه اخلاق اسلامی آن را مورد توجه قرار دهند و گام‌های لازم بعدی را هدف همت خود سازند انشاء...

دکتر حمید شهرباری

مدیر شبکه‌ی اطلاع‌رسانی حوزه

وریاست مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

تیر ماه ۱۳۹۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات	۲۱
بیان مساله	۲۳
سوال اصلی	۲۵
سوالات فرعی	۲۶
پیش‌بینی‌های نظری	۲۶
ضرورت تحقیق	۲۶
اهداف	۲۸
پیشینه	۲۸
کاربرد	۳۱
جنبه نوآوری طرح	۳۲
مفهوم‌شناسی اخلاق	۳۲

۳۳	تقسیم‌بندی مباحث اخلاقی
۳۳	الف - فرااخلاق
۳۳	ب - اخلاق توصیفی
۳۳	ج - اخلاق هنجاری
۳۳	د - علم و تربیت و تعلیم
۴۲	هنجار
۴۵	حریم خصوصی
۵۰	حوزه‌های حریم خصوصی
۵۰	الف - خلوت و تنهایی
۵۰	ب - محرمانگی و راز
۵۱	ج - گشامی و ناشناسی
۵۱	د - دوستی و صمیمیت
۵۱	هـ - تحفظ و نام‌اخلاگری
۵۲	فضای مجازی
۵۹	فصل دوم: چیستی فضای مجازی
۶۱	مقدمه
۶۲	نظریه‌های فضای مجازی
۶۵	ویژگی‌های فضای مجازی
۶۶	الف - فرامکانی و فرازمانی بودن
۶۹	ب - دیجیتالی بودن
۶۹	ج - حافظه مجازی
۷۰	د - تعاملی بودن
۷۰	هـ - فرامتن بودن
۷۰	و - واقعیت مجازی

۷۱	ز - غیرمرکزی بودن
۷۴	جامعه اطلاعاتی و جهان شبکه‌ای
۷۷	هویت
۸۰	ابعاد اخلاقی فضای مجازی
۸۲	فضای مجازی و حریم خصوصی

فصل سوم: حریم خصوصی از منظر قرآن، اخلاق اسلامی و

۸۵	فضای مجازی
----	------------

۸۷	مقدمه
----	-------

۸۸	حریم خصوصی در حقوق
----	--------------------

۸۸	الف - حریم خصوصی و حقوق افراد
----	-------------------------------

۹۶	ب - حریم خصوصی در قوانین جاری کشور
----	------------------------------------

۹۸	ج - حریم خصوصی و عملکرد برخی کشورها
----	-------------------------------------

۹۹	حریم خصوصی در اخلاق
----	---------------------

۱۰۰	الف - اصل احترام به حریم و حرمت مؤمن
-----	--------------------------------------

۱۰۰	توجه به رعایت حرمت دیگران
-----	---------------------------

۱۰۲	توجه به رعایت حدود و قوانین الهی
-----	----------------------------------

۱۰۳	ب - اصل پاسداشت کرامت انسانی
-----	------------------------------

۱۰۳	ارزش انسان در قرآن
-----	--------------------

۱۰۵	کرامت انسان در قرآن
-----	---------------------

۱۰۷	کرامت تکوینی
-----	--------------

۱۰۹	کرامت اکتسابی
-----	---------------

۱۱۰	کرامت انسانی و حریم خصوصی
-----	---------------------------

۱۱۱	ج - اصل عمومیت اذن
-----	--------------------

۱۱۵	عمومیت اذن و حریم خصوصی
-----	-------------------------

۱۱۶	حریم خصوصی در فضای مجازی
۱۱۶	الف - مفهوم حریم خصوصی در فضای مجازی
۱۲۰	ب - حریم خصوصی و امنیت در فضای مجازی
۱۲۲	ج - ارزش گذاری حریم خصوصی در فضای مجازی

فصل چهارم: هنجارهای اخلاقی حریم خصوصی در فضای

۱۲۵	مجازی
۱۲۷	مقدمه
	هنجارهای اخلاقی حریم خصوصی در فضای مجازی (کاربران)
۱۲۸	
۱۲۸	یکم - صداقت
۱۳۰	صداقت در قرآن و روایات داخلی
۱۳۱	تأثیر صداقت در روابط اجتماعی
۱۳۴	صداقت در فضای مجازی
۱۳۷	دوم - رعایت حقوق دیگران
۱۳۸	رعایت حقوق دیگران در قرآن و روایات اخلاقی
۱۴۰	رعایت حقوق انسان در تمدن ایران و اسلام
۱۴۲	رعایت حقوق دیگران در جوامع مختلف
۱۴۳	رعایت حقوق دیگران در فضای مجازی
	توجه به حقوق دیگران و تأثیر آن در حریم خصوصی در فضای
۱۴۴	مجازی
۱۴۶	سوم - پرهیز از آزار دیگران
۱۴۷	پرهیز از آزار در قرآن و روایات اخلاقی
۱۴۸	تجسس، مصداق آزار رسانی
۱۵۱	آزاددهی در فضای مجازی

۱۵۴	رابطه آزاردهی و حریم خصوصی در فضای مجازی.....
	هنجارهای اخلاقی حریم خصوصی در فضای مجازی مدیران و
۱۵۷	پردازشگران اطلاعات.....
۱۵۷	یکم- رازداری.....
۱۵۹	رازداری در قرآن و روایات اخلاقی.....
۱۶۱	لزوم رازداری حاکمان.....
۱۶۱	نقش رازداری در حفظ حریم خصوصی در فضای مجازی.....
۱۶۳	دوم- امانتداری.....
۱۶۴	امانتداری در قرآن و روایات اخلاقی.....
۱۶۶	امانتداری و امنیت اجتماعی.....
۱۶۹	امانتداری و مسئولیت اجتماعی.....
۱۷۱	امانت و فضای مجازی و حریم خصوصی.....
۱۷۴	ساختار سه جزئی امانتداری.....
۱۷۵	سوم- پایبندی به تعهدات و مسئولیت پذیری.....
۱۷۷	پایبندی به تعهدات در قرآن و روایات اخلاقی.....
۱۸۳	چهارم- ایجاد حسن اعتماد پذیری.....
۱۸۳	اعتماد و نقش آن در حریم خصوصی فضای مجازی.....

۱۸۷	فصل پنجم: نتیجه گیری.....
۱۸۹	مقدمه.....
۱۹۰	خلاصه.....
۱۹۱	نتیجه گیری.....
۱۹۱	پیشنهاد کارهای آینده.....
۱۹۳	منابع و مأخذ.....